

10. Steurer, R. Corporations, stakeholders and sustainable development I: a theoretical exploration of business-society relations / R. Steurer // Journal of Business Ethics, 2005. – № 3. – P. 263-281.
11. Van Marrewijk M. Concepts and definitions of CSR and corporate sustainability: between agency and communion / M. Van Marrewijk // Journal of Business Ethics, 2003. – № 2/3. – P. 95-105.
12. Visser W. The Age of Responsibility: CSR 2.0 and the new DNA of Business / W. Visser. – New York: Wiley, 2011. – 408 с.
13. United Nations Environment Programme [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.unep.org>.
14. Global Reporting Initiative [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.globalreporting.org>.
15. Post-2015 business engagement architecture [Electronic resource] // The Global Compact. – Access mode: http://www.unglobalcompact.org/docs/about_the_gc/Architecture.pdf.

Рецензент статті
д.е.н., проф. Максимов В.В.

Стаття надійшла до редакції
21.02.2014 р.

УДК 332.146

В.М. Тісунова, О.А. Рєзнік

ПРОЦЕСИ СТВОРЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Сформульовані основні умови інституціонального середовища для комерціалізації інноваційної діяльності в регіонах України на основі узагальнення зарубіжного і вітчизняного досвіду. Це дозволило визначити можливі межі і наслідки його запозичення і використання у вітчизняних умовах. Обґрунтовані вимоги до бюджетного фінансування науково-технічних досліджень на регіональному рівні, які визначені на основі виявленого порядку розподілу витрат по напрямках інноваційної діяльності згідно з технологічними секторами, що сприятиме подальшому процесу прискорення реалізації науково-технічних розробок. Рис. 2, табл. 1, дж. 21.

Ключові слова: інституції, інституційне поле, комерціалізація, інноваційна діяльність, регіон.

JEL R11

ВСТУП

Постановка проблеми. За роки незалежності України в країні сформувався і діє механізм ринкових перетворень в економіці регіонів [1]. Проте ефективність його елементів, що відносяться до інноваційної діяльності, залишається невисокою. Незважаючи на прогресивну тенденцію зростання промислових інноваційно-активних підприємств за останні роки: 2010 р. – 13,8%; 2011 р. – 16,2%; 2012-17,4% [2-5], їх частка в порівнянні з 1990 роком істотно відстає, де значення цього показника становило 56% [6]. В основному інноваційно-активні підприємства розташовані в Києві, Харківській, Запорізькій, Миколаївській та Львівській областях. У більшості регіонів цей показник був нижче, зазначеної середньої величини.

У той же час, незважаючи на погіршення економічних умов діяльності сектора науки, рівень досліджень, що виконувалися, залишався досить високим. Однак кількість отриманих патентів і свідоцтв, обсяг випущеної проданої інноваційної продукції не відповідає потребам українського суспільства.

Проблема полягає у відставанні прийомів і засобів ринкового впливу на процес прискорення реалізації науково-технічних розробок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічного зростання країн та регіонів і формування стратегій їх розвитку систематично досліджуються Національним інститутом стратегічних досліджень при Президентові України, Інститутом регіональних досліджень НАН України, Інститутом економіко-правових досліджень НАН України, рядом галузевих інститутів. Помітний внесок у розробку та освоєння методів ринкового впливу на перехід економіки регіонів на інноваційний шлях розвитку представлений публікаціями І. Антипов, А. Гапоненко, С. Давиденко, О. Дорошко, О. Єгорова, В. Новицького, Б. Малицького, А. Мазура, Н. Осадчої, Т. Орлової, В. Пономаренко, О. Россошанська, П. Цібульова, А. Щербатюк [6; 9-21]. Разом з тим було б передчасним стверджувати, що в регіонах склалася така інституційна середовище, яка створює необхідні умови для впровадження та продажу ефективних наукових розробок.

Мета роботи полягає в аналізі інституційних умов інноваційної діяльності в індустриально розвиненому регіоні на прикладі Луганської області і обґрунтування відповідних рекомендацій щодо процесу прискорення реалізації науково-технічних розробок.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи наукового пізнання: діалектичний, наукової абстракції, аналізу та синтезу (для дослідження науково-методологічних підходів до теоретичного розкриття суті інституцій та напрямів виявлення процесів створення інституційного середовища для комерціалізації інноваційної діяльності в економіці регіону); історичного підходу та системності (для дослідження й формування методологічної основи управління інноваційною діяльністю в Україні); статистичний, графічний (для аналізу та оцінки тенденцій взаємодії науки і бізнесу); спостереження, опитування та опису (для виявлення проблем і причин низької інноваційної активності підприємств в Україні); визначальних ознак (при виявленні тенденцій щодо комерціалізації інноваційної діяльності в Луганській області).

ОСНОВНІ ОТРИМАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Основний матеріал дослідження. Інноваційна діяльність безпосередньо пов'язана з удосконаленням інституціональної складової політики регіонального розвитку. Відповідно до визначення одного з класиків інституційної економіки Д. Норта, інституції - це правила, механізми, що забезпечують їх дотримання і норми поведінки, які структурують взаємодію між людьми [7]. Інституції можуть бути державними і приватними (табл. 1) [8]. Саме державні та приватні інституції утворюють інституційне середовище, в межах якого уряд, бізнес і індивідууми взаємодіють один з одним. Якість інституційного середовища значною мірою впливає на кожну групу учасників, їх інвестиційні рішення, організацію виробництва.

У сучасному світі інституціоналізм стає тим синтетичним алгоритмом, який вбирає в себе конструктивні елементи інших моделей і підходів, інтегрує їх потенціал, забезпечує найбільший вплив на інноваційні системи і стратегії. Так, в США створена і ефективно працює модель комерціалізації результатів наукових досліджень, відповідно до якої [9]:

1. Університети і національні лабораторії, переважно за державні кошти, створюють потенційно привабливі для бізнесу об'єкти інтелектуальної власності та через ліцензійні договори і Start-up компанії передають їх бізнесу.

2. Бізнес за підтримки численних фондів і програм створює виробництво інноваційної продукції і реалізує її на ринку.

3. В результаті – держава отримує нові робочі місця і грошові потоки від податків. Частина отриманих коштів вона направляє на фінансування науки і на підтримку трансферу технологій, тобто утворюється замкнений інноваційний цикл.

Така система забезпечує взаємодію між наукою і бізнесом. Існуючі інституціональні умови значною мірою цьому сприяють, продумана політика має значний вплив на кожну групу учасників (університети, бізнес, уряд), їх інвестиційні рішення, організацію виробництва.

Таблиця 1

Види інституцій [8, с. 27-29]

Інституції	
Державні інституції	Право власності. Охорона інтелектуальної власності. Етика і корупція. Нецільове використання бюджетних коштів. Довіра громадськості до політиків. Хабарі та неформальні платежі. Незалежність судової системи. Фаворитизм в рішеннях чиновників. Марнотратство у бюджетних витратах. Тягар адміністративного регулювання. Ефективність правової системи у врегулюванні суперечок. Ефективність правової системи в оскарженні регуляторних актів. Прозорість політики держорганів. Державні послуги на підтримку бізнесу. Втрати бізнесу від загрози тероризму. Втрати бізнесу від злочинності та насильства. Організована злочинність. Надійність роботи правоохоронних органів.
Приватні інституції	Корпоративна етика. Рівень стандартів аудиту та звітності. Ефективність корпоративного керівництва. Захист інтересів міноритарних акціонерів. Надійність захисту інвестора.

Інституційне середовище визначається правовою та адміністративною інфраструктурою в межах якої приватні підприємці, компанії та уряд взаємодіють з метою підвищення добробуту нації. Значимість сприятливого і справедливого інституційного середовища особливо проявилася під час останньої фінансово-економічної кризи, де саме від інституцій залежала стабільність добробуту нації і темпи економічного розвитку країни.

В Україні державна політика у сфері інноваційної діяльності, в порівнянні з розвиненими країнами, є недостатньо ефективною. Так, досі в Україні не затверджена Концепція розвитку національної інноваційної системи. Як, відомо, стратегія – це дієвий план, який дає можливість визначити вектор розвитку країни. Інституційна стратегія держави, що приймає участь у процесах загальнодержавної економічної трансформації, обов'язково містить цілі та інструменти підтримки учасників підприємницької діяльності. Вона дає можливість забезпечити координацію зусиль взаємодії центральних і місцевих органів державного управління, а також громадських організацій з питань реалізації державної науково-технічної політики. У багатьох високорозвинених країнах світу, а також у пострадянських державах, в тому числі Казахстані, Росії, Білорусі подібні концепції діють вже багато років.

У 2009 році відбулися парламентські слухання, на яких розглядалася Стратегія інноваційного розвитку України до 2020 року, але вона так і залишилася проектом. Це негативно відбивається на ефективності державної політики в інноваційній сфері, в тому числі її фінансовому забезпеченні. Крім того, законодавством України, на відміну від більшості країн світу, не передбачено залучення в науково-технічну та інноваційну сфери позабюджетних коштів, що не стимулює витрати підприємств промисловості на наукові дослідження і розробки, а також інвестиції в інноваційну сферу з боку банків та інших інвесторів.

Однією з причин недостатньо ефективної державної політики у сфері інноваційної діяльності в Україні є відсутність комплексного законодавчого регулювання цієї сфери. Аналіз правового забезпечення фінансування інноваційної діяльності свідчить про те, що норми, які містяться у спеціальному законодавстві про інноваційну діяльність, є неузгодженими з положеннями фінансового законодавства. Рівень фінансування формує нинішній стан науки, техніки та інновацій в країні. Діюча в даний час система різного роду бюрократичних бар'єрів часто протидіє інноваційному розвитку, є ініціатором припинення статей законів, що стосуються надання податкових пільг виконавцям інноваційних проектів. Порівняно нещодавно прийнятий Податковий кодекс від 02.12.2010 р. не передбачає ніяких заходів щодо стимулювання інновацій, навіть поняття «інновації» в ньому відсутнє [10].

Значення інституцій не обмежується нормативно-правовою базою. Ставлення уряду до ринкових відносин, а також ефективність його діяльності відіграють важливу роль: занадто роздутий апарат і бюрократія, надлишкове державне регулювання, корупція, нечесність при складанні та виконанні держзамовлень, недостатня прозорість та надійність, нездатність надавати бізнесу необхідні послуги призводять до значних витрат і уповільнюють процес інноваційного розвитку нашої держави.

Інституції залишаються найслабшим місцем конкурентоспроможності української економіки. У звіті Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) про глобальну конкурентоспроможність за 2012 рік по даній складовій Україна посіла лише 132-е місце з 144 країн світу – на одну позицію нижче в порівнянні з минулим роком. Такий результат є одним з найгірших не лише серед країн ЄС та інших розвинених економік, але і в порівнянні з найближчими сусідами. За рівнем розвитку інституцій Україна поступається усім державам СНД, за винятком Росії та Киргизії, у яких – 133-є і 137-є місця відповідно [8, с. 27].

Вплив інституцій на економіку значною мірою залежить від того, на якому етапі економічного розвитку перебуває країна. ВЕФ виділяє три стадії економічного розвитку держав: перша – факторна орієнтованість, друга - орієнтованість на ефективність, третя – орієнтованість на інновації. Країни, економіка яких перебуває між двома з цих трьох стадій, вважаються країнами «перехідного періоду», до яких належить і Україна.

Основними проблемами розвитку інноваційної діяльності в Україні є [1, 6, 9-21]:

- низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної інноваційної продукції, яка поступається зарубіжним аналогам;
- низька сприйнятливості підприємницького сектору до інновацій, що обмежує зростання продуктивності праці, зниження енергоємності виробництва, не створює підґрунтя для модернізації економіки, не забезпечує її якісного оновлення, унеможливорює сталий розвиток, як окремих регіонів, так і країни в цілому;
- зниження частки інвестицій, що спрямовуються на дослідження;

- недостатнє інвестування у фізичний і людський капітал;
- недостатні зв'язки між бізнесом, наукою, освітою;
- непрофесійність суб'єктів інноваційної діяльності з питань комерціалізації результатів наукових досліджень;
- повільно виконуються інвестиційні зобов'язання, передбаченими договорами (контрактами) між окремими суб'єктами підприємницької діяльності та органами місцевого самоврядування.

Основні причини низької інноваційної активності підприємств:

- відсутність стабільності законодавства, незавершеність реформ податкової та судової систем, державного управління, висока частка тіньового сектора (за оцінками експертів 30-60 %) та ін. не формує сприятливий інвестиційний клімат для реалізації інноваційних проектів, як на регіональному рівні, так і в цілому по Україні;

- не сформованість повною мірою інституційних умов для розвитку інноваційної інфраструктури (технопарків, технополісів, високотехнологічних інноваційних підприємств, венчурних фондів, центрів трансферу технологій тощо);

- невизначеність організаційно-правових засад функціонування кластерів не дозволяє повною мірою задіяти регіональний потенціал інноваційного розвитку.

Потенціал поширення знань виступає як системний механізм, за допомогою якого реалізуються вигоди від інвестицій в НДР (науково-дослідні роботи) [6, 9, 14-15]. Ключова роль у цьому належить структурам, що просувають і реалізують інновації: інститутам прикладної спрямованості, технопаркам та іншим інноваційним структурам, а також спеціальним інвестиційним фондам, громадським науково-технічним організаціям, масовим і спеціальним засобам інформації, що впливає, зокрема, на формування інноваційної культури суспільства.

Процес створення і функціонування технологічних парків почався в Україні у 2000 р. Станом на 1 січня 2013 законодавством України передбачено функціонування 16 технологічних парків в 9 регіонах, однак фактично реалізація інноваційних проектів здійснювалася лише в 8 з них, а це: «Інститут монокристалів», «Інститут електрозварювання ім. Е.О.Патона», «Вуглемаш», «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка», «Яворів», «Київська політехніка», «Інститут технічної теплофізики» і «Текстиль» у Донецькій, Київській, Львівській, Харківській, Херсонській областях [12, с. 27].

Значення технопарків і доцільність їх утворення в Україні полягає в тому, що:

- вони є ефективною формою зближення науки і виробництва, оскільки зменшується до мінімуму тривалість циклу «дослідження – розробка – впровадження»;

- у технопарках зосереджуються висококваліфіковані кадри різних спеціальностей – учені, розробники, дослідники, аналітики, інженери, фахівці різного профілю, що забезпечує можливість міжгалузевих досліджень;

- у технопарках зосереджується унікальне устаткування, обчислювальні центри, лабораторії, що дає змогу проводити дослідження і наукові експерименти;

- у парках є фінансовий капітал, представлений в найбільш досконалих формах – венчурному капіталі;

- у технопарках, формується еталонне середовище з точки зору як економічних, так і організаційно-географічних умов для створення нових, наукомістких виробництв;

- інноваційна та інвестиційна діяльність технологічних парків базується на матеріально-технічній і виробничій базі їх учасників;

- учасниками технопарків можуть бути вже існуючі підприємства, які зацікавлені у співпраці з науковим центром у сфері впровадження його розробок, або у використанні інфраструктури та обладнання наукового центру;

- наукова та виробнича інфраструктура технопарків здатна забезпечити проведення всього комплексу робіт відповідно до проектів - від наукових досліджень до промислового випуску інноваційної продукції, маркетингових досліджень і навіть навчання персоналу [13].

Досвід функціонування технологічних парків підтверджує, що вони зіграли ключову роль в комерціалізації результатів науково-технічної діяльності науково-дослідних структур та стимулюванні інвестиційно-інноваційних процесів в цілому в країні, а також стали фундаментом для формування «точок інноваційного прориву».

Але, на жаль, спеціальне законодавство щодо технопарків виявилось орієнтованим в основному на великі науково-технічні комплекси та інноваційні проекти. Це істотно обмежило сферу застосування цього закону. Тому можна стверджувати, що інноваційна інфраструктура нерозвинена, багато її раніше створених елементів зруйновані непередуманими діями попередніх років.

В Україні наука і бізнес існують у різних сферах, які практично не перетинаються. Це вабить не стільки необізнаність, скільки відсутність зацікавленості в інноваційному розвитку на перспективу. Через відсутність продуктивного контакту між цими сферами, винаходи поповнюють архіви ВНЗ, науковці продовжують працювати за мінімальну зарплату, а бізнес-структури розвиваються найбільш простим, а не найбільш ефективним способом.

Що стосується фінансування науки, хотілося б підняти деякі проблеми.

По-перше, фінансування науки не відповідає задекларованим положенням. У статті 34 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» бюджетне фінансування наукової та науково-технічної діяльності (крім витрат на оборону) передбачається в розмірі не менше 1,7% валового внутрішнього продукту (ВВП) України. Обсяг фінансування наукової та науково-технічної діяльності у 2012 році склав: за рахунок усіх джерел – 10558,5 млн. грн., або 0,75 % ВВП; за рахунок держбюджету – 4739,2 млн. грн. (44,9 %) [4]. Відомо, що економічна функція науки починається з обсягів її фінансування більше 0,9 % ВВП. У передових країнах цей показник склав: Східної Карелії – 4,0 %; в Фінляндії – 3,78 %; в Японії – 3,36 %; в Сполучених Штатах – 2,87 %; в ЕС – 2,03 % [4, с. 149-151] рис.1. В Україні частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок поступалася рівню Словенії, Мальти, Латвії, Болгарії, Кіпру, Румунії.

По-друге, надмірне зниження рівня витрат на власну науку найчастіше обертається для країни вимушеним зростанням інвестицій в закордонну науку. Наприклад, Україна, починаючи з 1995 р. скоротила фінансування власних фармацевтичних досліджень вдвічі. Тим самим фактично був підірваний вітчизняний науковий потенціал і тепер ми змушені інвестувати в зарубіжну фармацевтичну науку, більше 1 млрд. дол. на рік шляхом масштабної закупівлі імпортованих ліків [15, с.12].

Ще одна важлива соціальна трансформація пов'язана з наростанням бюджетних витрат на утримання державного апарату і правоохоронних органів. Так, в Україні бюджетні витрати на науку в 10 разів менше витрат на держпарат і правоохоронні органи, в той час як у Німеччині вони менше в 2 рази, а в США Ще одна важлива соціальна трансформація пов'язана з наростанням бюджетних витрат на утримання державного апарату і правоохоронних органів. Так, в Україні бюджетні витрати на науку в 10 разів менше витрат на держпарат і

правоохоронні органи, в той час як у Німеччині вони менше в 2 рази, а в США - більше в 1,3 рази [15, с. 18].

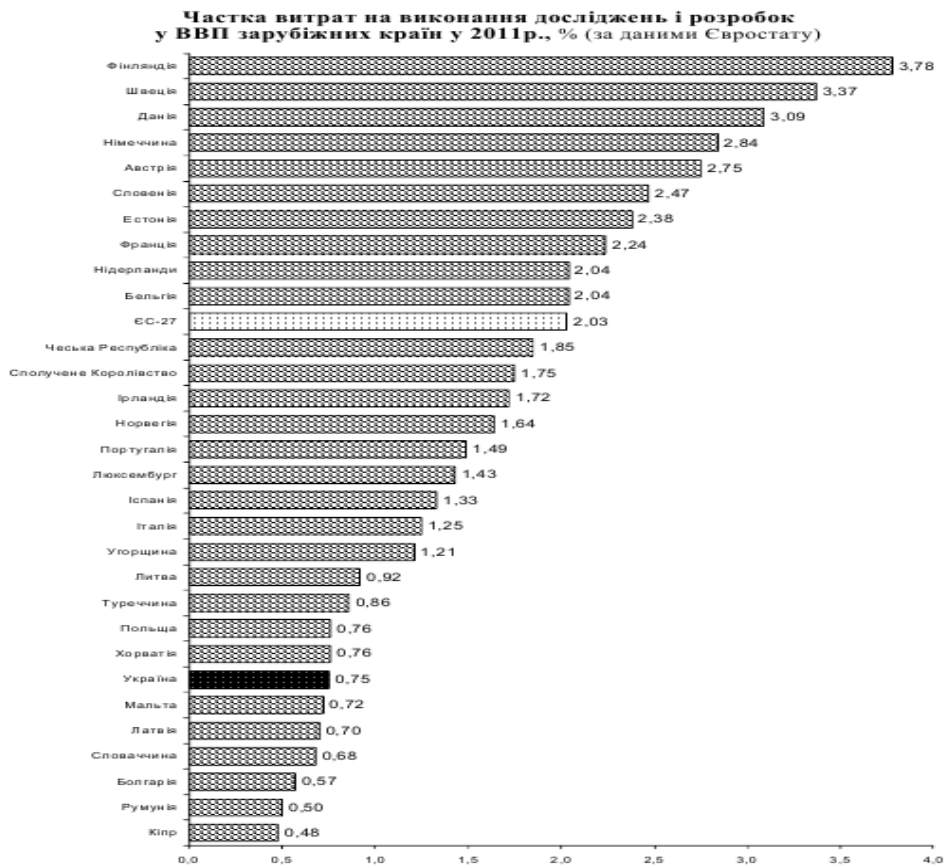

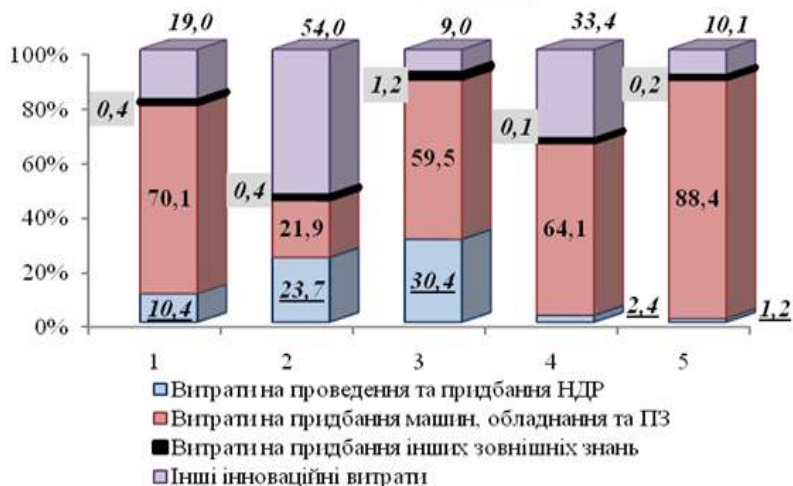
Рис. 1. Частка витрат на виконання досліджень і розробок у ВВП зарубіжних країнах у 2011 р., % (за даними Євростату) [4, с.154]

У 2012 році виконувалося наукових робіт – 53,2 тис. од. З них було створено всього 20,9 тис. од. основних видів науко-технічної продукції, тобто тільки 39 % склали результат від проведених досліджень. У промисловості всього 10,4 % склали придбання науково-дослідних робіт (НДР). Найбільше витрат в промислове виробництво було на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 70,1 % (рис. 2) [4, с.161]. Аналіз розподілу витрат за напрямками інноваційної діяльності та технологічними секторами у 2012 році, показав діаграмі 4 і 5, що за технологічними секторами частка НДР зменшувалася в середньонизкотехнологічному секторі (виробництві) і складала 2,4 %, а в низько технологічних – 1,2 %. У той же час в цих секторах збільшилася частка на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення відповідно 64,1% та 88,4%.

В індустріально розвинених державах впровадження інформаційних технологій і новий рівень НДР забезпечується активною політикою уряду. Саме державні установи формують ключові принципи освіти і - опосередковано - парадигму комерційних витрат на НДР. Наприклад, по державах ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) середній показник державних витрат на науку становить 12,5 всіх державних витрат. Держава

стимулює проведення НДР податковими та ін. інституційними способами [20, с. 76].

Розподіл витрат за напрямками інноваційної діяльності та технологічними секторами у 2012 р.

- де: 1 – промислове виробництво, всього;
 2 – високотехнологічне виробництво;
 3 – середньовисокотехнологічне виробництво;
 4 – середньонизькотехнологічне виробництво;
 5 – низькотехнологічне виробництво

Рис. 2. Розподіл витрат за напрямками інноваційної діяльності за технологічними секторами у 2012 році

Що стосується регіонів України, то в них триває становлення інституційної системи комерціалізації науково-технічної діяльності.

В ній найбільш помітні наступні три тенденції, що проявляються одночасно.

Перша полягає в експериментуванні форм і методів активізації державної науково-технічної діяльності. Відповідно до законодавства місцеві органи державної влади і управління мають таку компетенцію. У Луганській області прикладом цьому є утворення Луганського обласного інноваційного фонду. Його діяльність забезпечувалася спеціальним штатом співробітників і радою, що складався з вчених, фахівців підприємств і підприємців.

На самому початку діяльності фонду з'ясувалося, що його сприяння в стимулюванні інноваційної діяльності не принесло бажаних результатів. У багатьох випадках кредити не поверталися і таку практику довелося припинити. Це знизило авторитет обласного інноваційного фонду і послабило надії на дієвість Закону «Про інноваційну діяльність». Однієї законодавчої норми про забезпечення доступності кредитів на інновації виявилось недостатньо, щоб система виявилася результативною. У ній була відсутня економічна відповідальність за впровадження результатів досліджень і розробок.

Іншим прикладом невдалого експерименту було створення в обласній державній адміністрації відділу науки як самостійного структурного підрозділу.

Залучення в якості його керівника доктора технічних наук також виявилось не достатнім для того, щоб функції відділів обласної держадміністрації були гармонійно взаємопов'язані між собою. У результаті відділ науки довелося скасувати, як не сприйнятий сформованою системою. Наведені приклади свідчать про необхідність пошуку інших способів впливу на науковий потенціал області.

Це породило **другу тенденцію** розробки обласних та спеціальних (по галузях) стратегій і програм розвитку з використанням як відповідальних розробників фахівців з академічних, галузевих інститутів і ВНЗ області. Така співпраця обласної держадміністрації та наукових організацій не має стійкого характеру, відбувається епізодично і не змінює науково-технічний рівень регіону. Однак порядок і практика розробки державних програм розвитку для областей є найважливішим елементом їх інституційних систем.

Досить ефективним також може бути створення відповідних комітетів у складі регіональних торгово-промислових палат. Тому **третьою найбільш важливою тенденцією** розвитку інституційного середовища науково-технічної діяльності є самостійний пошук підприємцями сучасних науково-технічних рішень, що приносять найбільший комерційний ефект. Наприклад, у 2005 році Луганською обласною державною адміністрацією була проведена міжнародна науково-практична конференція з перспектив отримання паливних вуглеводнів з вугілля Донбасу. Інформація конференції викликала великий інтерес у зарубіжних країнах, а її рекомендації мають істотну значимість в даний час. Відомо, що Китай погодився в 2013 році про інвестувати будівництво двох великих заводів в Луганській області з газифікації кам'яного вугілля і це повинно розглядатися як факт комерціалізації наукових та організаційно-технологічних пропозицій, що сформувалися в регіоні. У порівнянні з дорогим природним газом, що поставляється з Росії, газ з вугілля дозволить істотно послабити економічні проблеми області і забезпечити економічний розвиток Луганської області.

У звіті Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність за 2012 рік Луганська область входить в десятку лідерів серед українських регіонів за рівнем розвитку бізнесу та інновацій [8, с. 75-78]. У той же час протягом декількох років область програє більшості регіонів за інституціями в охороні здоров'я і початковій освіті, ефективності ринку праці, рівнем розвитку фінансового ринку, а за оцінками технологічної готовності область потрапила в число аутсайдерів.

Податкова політика, як і минулого року, є найбільш проблемним фактором для бізнесу, за нею йдуть нестабільність державної політики і корупція. Найбільш проблемними для області залишаються показники захисту права інтелектуальної власності (20-е місце, втрата 5 позицій в рейтингу), довіри до політиків (21-е місце), марнотратства в бюджетній сфері (21-е місце), прозорості політики держорганів (23-е місце, втрата 8 позицій), організованої злочинності (21-е місце), корпоративної етики (24-е місце). Оцінка останнього відповідає дуже низькому 122-у місцю у глобальному рейтингу 144 країн. Слід відзначити також істотне зниження рейтингу в порівнянні з відносно конкурентними перевагами в минулому році, зокрема такими як неформальні платежі та хабарі (зниження з 5-го на 11-е місце) і нецільове використання бюджетних коштів (зниження з 10-го на 17-е місце).

Таким чином, інституції дозволяють судити про діяльність уряду і місцевих органів влади у проведенні реформ. Неefективні інституції – це проблема, яка потребує негайного вирішення, без цього подальше просування України в напрямку конкурентоспроможності буде вкрай складним.

ОБГОВОРЕННЯ

Висновки. Комерціалізація науково-технічної діяльності в Україні та її регіонах є важливою умовою їх сталого розвитку. Однак до теперішнього часу вона не підкріплена відповідними інституціями, або ряд з них не діє. Це положення можна змінити, забезпечивши перехід від приватних комерційних рішень в окремих сферах і виробництвах до комплексної взаємодії всіх видів економічної діяльності в регіонах.

Для цього необхідно:

1. Систематизація досвіду регіонів України, що є важливою умовою для вирішення проблеми неефективних інституцій.

2. Визначення пріоритетів у розвитку комерціалізації результатів науково-технічної діяльності на основі розмежування повноважень між центром і регіонами щодо їх стратегічного і комплексного планування соціально-економічного розвитку на основі прийняття стратегічних документів.

3. Визначення галузі освіти і науки пріоритетною в кожному регіоні.

4. Удосконалення механізму фінансування та вкладення бюджетних та позабюджетних коштів для виконання науково-дослідних робіт та підвищення їх результативності.

5. Розширити критерії формування науково-технічних та інноваційних пріоритетів, відповідно до яких здійснюється бюджетне фінансування, спрямованість результатів на використання у високотехнологічному виробництві.

6. Сприяти збільшенню попиту на науково-технічну продукцію шляхом впровадження системи стимулів і пільг, насамперед, для підприємств високотехнологічного сектора.

7. Визначити найбільш прийнятну на регіональному рівні форму інноваційної інфраструктури, яка забезпечуватиме координацію взаємодії та підтримку учасників науково-технічної діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Для створення і підтримки сприятливого інституційного середовища вимагають подальших досліджень практика регулювання інноваційної діяльності та процес прийняття стратегічних документів соціально-економічного розвитку територій. Актуальним завданням є вдосконалення методів підтримки інноваційних структур в регіоні і здійснення моніторингу за їх станом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тісунова, В.М. Ринкові перетворення в економіці регіону [Текст]. / В.М. Тісунова; наук. ред. В.М. Василенко. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. – 472 с.
2. Статистичний збірник «Регіони України» 2010 Ч.2 [Електронний ресурс] / Відповідний за випуск І.В. Калочова. – К.: Державний комітет статистики України, 2010. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ6_u.htm.
3. Статистичний щорічник України за 2011 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: ТОВ «Август-Трейд», Державна служба статистики України, 2012. – 558 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2012 році: Статистичний збірник [Електронний ресурс] / Відповідний за випуск І.В. Калочова. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ6_u.htm.
5. Количество инновационных промпредприятий в Украине выросло [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://minfin.com.ua/2013/05/13/756388>.
6. Мазур, А.А. Технологические парки Украины – достижения и проблемы / А.А. Мазур, Н.В. Осадчая [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ei/2012_48/But-Vol.pdf.
7. Douglass, C. North. 1989. Institutions and Economic Growth: A Historical Introduction// World Development, vol. 17, no.9, p. 1319-1332.

8. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2011 [Електронний ресурс] // Фонд «Ефективне управління» за підтримки Всесвітнього економічного форуму. – Режим доступу : www.feg.org.ua/.../Report_on_the_Competitiveness_of_Regions_of_Ukraine_2011.pdf.
9. Цибульов, П.М. Комерціалізація результатів наукових досліджень: досвід України та США / П.М. Цибульов // Комерціалізація результатів науково-технічної діяльності: стан та перспективи: круглий стіл (Київ: 7 травня 2013 р.), відп. ред. В.С. Шовкалюк. – К. : 2013. – С.105-112.
10. Податковий Кодекс: Закон України № 2755-VI від 02 грудня 2010 року: станом на 01 січня 2014 року [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17.
11. Антипов, І.В. Інноваційний розвиток національної економіки в контексті створення інноваційних інфраструктур в освітній галузі / І.В. Антипов // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління, 2010. – Вип. 148. – С. 1-8.
12. Давиденко, С.В. Комерціалізація результатів науково-технічної діяльності в рамках технологічних та наукових парків у контексті впливу на економічну безпеку держави / С.В. Давиденко, О.О. Єгорова // Комерціалізація результатів науково-технічної діяльності: стан та перспективи: круглий стіл (Київ: 7 травня 2013 р.), відп. ред. В.С. Шовкалюк – К., 2013. – С. 26-31.
13. Дорошко, О.О. Технопарки як засіб стимулювання інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / О.О. Дорошко // Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет: електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=507>.
14. Гапоненко, А.Л. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал / А.Л. Гапоненко, Т.М. Орлова. – М.: Эксмо, 2008. – 400 с.
15. Малицкий, Б.А. Стратегия инновационного развития Украины: от разработки к реальной практике / Б.А. Малицкий // Science and Science of Science, 2011. – № 2. – С. 6-20.
16. Регіональна інноваційна система: теорія і практика: монографія / Під наук. ред. д-ра. екон. наук, проф. В.С. Пономаренко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2011. – 688 с.
17. Цибульов, П.М. Щодо комерціалізації результатів досліджень науковими інститутами України [Електронний ресурс] / П.М. Цибульов, В.Ф. Корсун. – Режим доступу: <http://ttb.kpi.ua/ua-s/publications/cibulov3>.
18. Цибульов, П.М. Бар'єри на шляху комерціалізації результатів наукових досліджень в Україні [Електронний ресурс] / П.М. Цибульов. – Режим доступу: <http://ttb.kpi.ua/ua-s/publications/cibulov1>.
19. Цибульов, П.М. Рекомендації щодо подолання бар'єрів, що існують на шляху комерціалізації результатів наукових досліджень в Україні / П.М. Цибульов, В.Ф. Корсун // Теоретичні та прикладні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Зб. наук. пр. – Маріуполь: ПДТУ, 2010. –С. 154-161.
20. Інституційні основи інноваційного розвитку економіки: навчальний посібник / За заг. ред. В.Є. Новицького. – К.: КНТ, 2008. – 360 с.
21. Россошанська, О.В. Інноваційна праця як інструмент забезпечення стратегічної економічної безпеки інноваційних проектно-орієнтованих підприємств / О.В. Россошанська, А.І. Щербатюк // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2013. – №3(47). – С. 5-18.

Рецензент статті
д.е.н., проф. Заблодська І.В.

Стаття надійшла до редакції
15.02.2014 р.